

Kwartaalblad van de Oudheidkundige Kring Voorst

E-mail adres redactie
kroniek@okvvoorst.nl

Postbus 170
7390 AD Twello

Port Payé
Pays-Bas

Voorst

schrijft

familiegeschiedenis

HUWELYKS-ACTE

VAN

oudheidkundige kring voorst

den vierentwintigsten jania
drie uren compareen
Everts
Burgemeester
Ambtenaar van den Burgerlijken Sta

FAMILIE
REGISTER

Ons hebben huwelijk, het welk zij voornemens zijn
aan te gaan, gelet dat de afkondigingen voor het
emeente alhier een plaats gehad, voor de eerste maal op Zo
waal den derer maand, en nader op
den dag in de gemeente van Voorst.
or de tweede maal op Zondag den negentienden des
Zoek samen met

de werkgroep genealogie

van de OKV

uw familiegeschiedenis uit

VOORST SCHRIJFT GESCHIEDENIS

40 JAAR
Kroniek
Oudheidkundige Kring Voorst

Jaargang 38 - 2015

nummer 4

In deze Kroniek o.a.:

- ✓ UITNODIGING JUBILEUMFEEST
- ✓ Jan Nijsen, een Duivense kleermaker in Twello
- ✓ Herinneringen van Vrony Aarnink-van der Tol aan de RK Huishoudschool in Twello
- ✓ Telmerken op gebinten

oudheidkundige kring voorst

opgericht 18 december 1975

Bezoekers- en studieruimte

postadres: postbus 170, 7390 AD Twello - **bezoekadres:** Dorpsstraat 11a, ingang aan de Dorpsdwaarsstraat

geopend: dinsdag en woensdag van 09.00 tot 16.00 en verder op afspraak. Tel.: 0571 27 7090

e-mailadres: info@okvvoorst.nl - **website:** www.okvvoorst.nl

Betalingen uitsluitend via Rabo-rekeningnr.: NL80 RABO 0362 8092 67

Ereleden

Mr. J.H. Hermesen, H.J. ten Hove†, J. Lubberts, J.A.M. Schutte-Geurtsen en L. Sevenster†

Dagelijks bestuur

Bert van de Zedde, voorzitter	Kon. Wilhelminaweg 15	7391 ER Twello	voorzitter@okvvoorst.nl
Johan Homan, secretaris	Rijksstraatweg 135	7391 MK Twello	secretariaat@okvvoorst.nl
Wim Wassink, penningmeester a.i.	Parkelerweg 25	7391 EV Twello	penningmeester@okvvoorst.nl
Jan Groenenberg	Hietweideweg 30	7391 XX Twello	
Gé Veen	Domineestraat 6	7391 GG Twello	

Werkgroepen en contactpersonen

Kantoorcoördinatie	Gerrie Groenewold en Truus de Haan-Diks	info@okvvoorst.nl
Bibliotheek	Gerard Vrieling	info@okvvoorst.nl
Fotogroep	Jack Damen	info@okvvoorst.nl
Genealogie	Auke Vlietstra	genealogie@okvvoorst.nl
Lezingen	Jan Groenenberg en Gé Veen	info@okvvoorst.nl
Tweede Wereldoorlogarchief	Bertus ten Bosch	info@okvvoorst.nl
Ledenadministratie	Wim Wassink	www.okvvoorst.nl
Redactie Kroniek	Gerrie Groenewold en Auke Vlietstra	kroniek@okvvoorst.nl

Lidmaatschap

De jaarcontributie bedraagt € 16,50 per persoon; voor gehuwden en partners woonachtig op hetzelfde adres € 20,00

Aanmelding lidmaatschap en wijzigingen van adres en/of lidmaatschap via www.okvvoorst.nl

Overige vragen: Tel. 0571 277090 of postbus 170, 7390 AD Twello

Gemeentearchief Voorst

Archivaris: Annemarie Geerts, H.W. Iordensweg 17, Twello, gemeentearchief@voorst.nl

Studiezaal open op maandag van 9.00-17.00 uur

Kroniek

De Kroniek beoogt een breed georiënteerd informatiemedium van de Oudheidkundige Kring Voorst te zijn, een kwartaalblad van en voor de leden. Het verschijnt in de maanden maart, juni, september en december.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is niet toegestaan zonder schriftelijke goedkeuring van de redactie en de betreffende auteur(s)

Mailadres voor kopij en reacties: kroniek@okvvoorst.nl

Druk : Brein Reclame, Twello; oplage 750 stuks

Omslag : 'Voorst schrijft familiegeschiedenis'

ISSN 1384-8682

INHOUDSOPGAVE KRONIEK

Jaargang 38 - 2015 - nummer 4

• Van de bestuurstafel.....	B. van de Zedde	2
• Agenda	G. Veen en M. Brascamp	3
• Kroniekpost	redactie	4
• Van onze zusterverenigingen	G. Vrieling	6
• Voorst schrijft geschiedenismet geocasche	Marten Brascamp	9
• Een Duijense kleermaker in Twello	M. Pelgrom en C. Nijssen	10
• Boerderijexcursie Sichtung IJsselhoeven	Tinus van het Slyck en redactie	16
• UITNODIGING RECEPTIE 40-jarig jubileum	bestuur OKV	19
• Programma Jubileumdagen.....	werkgroep jubileum	20
• Voorst schrijft geschiedenis.....op genealogische dagen	werkgroep genealogie	23
• Met de pen door Voorst.....	J. Lubberts, A. van der Goot-van Eck	24
• Herinneringen aan de R.K. Huishoudschool in Twello	V.G. Aarnink-v.d. Tol en I. v. d. Vegte-van Asselt	26
• Muntschat van twaalf munten gevonden te Wilp	S. Hekkers	33
• Telmerken	W. Jansen	34
• Anekdote over Het Hunderen	E. Stol	39
• Voorst schrijft geschiedenis..... op de grenspaal	redactie	40

Aan deze Kroniek werkten verder mee: F.C. Nelis (als corrector) en W. Wassink (omslag en basisontwerp middenblad) en de redactie bestaande uit G. Groenewold, A. Vlietstra en I. van der Vegte
Afbeeldingen: OKV archief, tenzij anders vermeld

LET OP: Uiterste datum inleveren kopij nummer 2016 - 1: 2 februari 2016
via kroniek@OKVvoorst.nl

De medewerkers van de OKV wensen u gezellige jubileumdagen, goede kerstdagen en een mooi begin van het nieuwe jaar!

LEGE CARTRIDGES SPAREN VOOR DE OKV

In de studieruimte van de OKV staan dozen voor de inzameling van lege cartridges van uw printer. Door uw cartridges bij ons in te leveren helpt u onze vereniging aan extra inkomsten, die met alle activiteiten die we ontplooiën in ons jubileumjaar zeer welkom zijn. U bent tijdens de openingstijden van onze studieruimte hartelijk welkom om cartridges in te leveren.

Giften en Schenkingen

De Oudheidkundige Kring Voorst is een Algemeen Nut Beogende Instelling, een zogenaamde ANBI. Met een schenking aan OKV steunt u niet alleen onze vereniging, maar kunt u ook profiteren van een belastingvoordeel. Dat voordeel is zowel van toepassing bij een eenmalige gift als bij een periodieke schenking. Via het mailadres penningmeester@okvvoorst.nl kunt u een onderhandse verklaring voor periodieke schenking ontvangen.

Hallo JUMBO
Twello, Duistervoordseweg 11 **Binnendijk**

Van de bestuurstafel

Bert van de Zedde

Ons jubileum komt nu snel dichterbij. Een bijzonder moment waar wij zoveel mogelijk leden bij betrekken. Onze vrijwilligers kwamen in werkgroepen bij elkaar om dit voor te bereiden en dachten na over activiteiten die de periode van ongeveer 1975 tot heden belichten. Dat kunt u terugvinden op de middenpagina van deze Kroniek. **De feestelijkheden vinden plaats van 18 tot en met 20 december.** Wij nodigen u graag uit voor een hapje en drankje op zaterdagmiddag 19 december. Wij betrekken daar ook onze burens bij en maken er een bijzondere middag van op *de oude brink* van Twello.

Onze nieuwe penningmeester a.i., Wim Huisman, start per 1 januari 2016. De financiële overdracht zal in de maanden november en december plaatsvinden, zodat onze huidige penningmeester, Wim Wassink, het jaar goed kan afsluiten. Na de beoordeling van het 3^e kwartaal kunnen wij u melden dat onze financiën nog steeds in balans zijn. Alleen de maand december kan ons nog verrassen.

Wat betreft mogelijke samenwerkingen zijn wij ook weer een klein stukje verder en praten we met Landschapsbeheer Gelderland over een nieuw aan te leggen klompenpad De Flierte en met het Stichtingsbestuur Houtzagerij Wilpsche Dijk over hun toekomstplannen. Bovendien wil de OKV een goede partner zijn bij de verdere ontwikkelingen rondom De Nijenbeek. Ook zijn wij betrokken bij het herinrichten van de kerkarchieven van de Franciscus en Clara parochie.

Gelukkig neemt het aantal vrijwilligers toe en gaan we nu ook een inventarisatie maken van verenigingen die in de afgelopen tientallen jaren zorgden voor ontspanning op muzikaal terrein in onze gemeente. Een aantal van onze vrijwilligers werkt aan papieren uitgaven in boekvorm gericht op historische terreinen binnen onze gemeente. De genealogiegroep heeft nieuwe doelen geformuleerd en daar mogen wij de komende jaren nog het een en ander van verwachten.

Ook zijn we nog steeds partner van de gemeente Voorst inzake de keuze van de juiste plaats van het lijksilhouet in het gemeentehuis en we denken mee met nieuwe ontwikkelingen rondom de gemeentelijke begraafplaatsen. Daarnaast zullen wij ons moeten buigen over 28 strekkende meter Deventer Dagbladen uit vervlogen tijden (nu opgeslagen in het gemeentearchief) die vaak nog aanknopingspunten voor ons nageslacht bevatten en moeten worden gedigitaliseerd.

De lezingen voor 2016 zijn of worden ingepland en daarvoor verwijs ik graag naar deze en komende Kronieken en Voorster Nieuws. Voldoende werk voor vrijwilligers en bestuursleden.

Ieder kwartaal mogen wij nieuwe leden begroeten en zo ook weer dit kwartaal: De heer J. Berends uit Twello, mevrouw C. ten Dam uit Twello, mevrouw Van Lynden uit Voorst, de heer H. Kloosterboer uit Voorst, mevrouw Brascamp uit Klarenbeek, de heer en mevrouw Berends uit Nijbroek,

de heer en mevrouw Barmmentloo – Beltman uit Voorst, de heer en mevrouw Van den Belt uit Wilp, de heer F.A. Bruntink uit Voorst, de heer en mevrouw Konijnenberg uit Wilp, de heer en mevrouw G. Wolters uit Twello, mevrouw G.G. Brouwer uit Heerde. Wij heten u van harte welkom!

Agenda

Gé Veen en Marten Brascamp

Voorjaarslezing

Op **25 februari 2016** houden we onze voorjaarslezing, onder de titel:

Een profiel van Deventer in het midden van de achttiende eeuw.

De Amsterdamse graveur Caspar Philips vervaardigde omstreeks 1750 een prachtige kopergravure van het gezicht op Deventer vanaf de overzijde van de IJssel, dus zoals inwoners van het Ambt Voorst de stad zagen. Hij tekende de vestingwerken, openbare gebouwen, gashuizen, kloosters, kerken en bedrijfsgebouwen.

Onze **spreker de heer C.M. Hogenstijn**, Zo komt Deventer in de achttiende eeuw vertelt over de maker en zijn stadsgezicht. tot leven.

Lezing : donderdag 25 februari 2016
Locatie : Brasserie Kriebelz Terwolde
Spreker : dr. C.M. Hogenstijn
Aanvang : 20.00 uur, zaal open 19.30 uur
niet leden entree € 5,00

De Oudheidkundige Kring Voorst bestaat 40 jaar!

Dit vieren we met een groots evenement op 18, 19 en 20 december.

Het jubileumprogramma biedt een 3-daagse reis door de tijd van 1975 tot nu.

- Kom kijken naar uw straat van toen en nu, met prachtige foto's en filmbeelden.
- Loop het filmtheater in en kijk naar uniek filmmateriaal over onze gemeente
- Luister en praat mee over wat de komst van de A1, Bussloo en VAR voor ons betekendeen nog veel meer.

Kijk op de middenpagina voor het volledige programma!!

Kroniekpost

redactie

We ontvingen:

Van **Paul Bevers** 11 exemplaren van het boekje: 75 jaar parochie De Vecht, dat wij via marktplaats en de verkoop in onze studieruimte aanbieden.

De **familie Nijhof** uit Terwolde bracht enige boeken en tijdschriften.

Van **Fred Liese** uit Twello kregen we een VVV-folder (jaren '50 of '60) uit Twello met wandel- en fietskaart en lijst van hotels en pensions. Ook schonk hij een serie boeken voor de bibliotheek en/of verkoop, o.a. een boekje over grenspalen in Nederland, de Kleine Monumentenatlas van Nederland en twee bundels met Veluwe Sagen. Daarnaast ook nog negen speldjes uit de jaren '60, van o.a. Homburg en Linthorst, een aantal suikerzakjes van horecagelegenheden uit de Gemeente Voorst (jaren '60), o.a. Smidse Wilp, Witte Brug, Statenhoed en een sigarenbandje van het Stationskoffiehuis.

De heer H. Hermesen schonk ons een serie exemplaren van zijn boekje over de geschiedenis van de Bonte Beer voor de verkoop.

Jan Groenenberg bracht, na het opruimen van het huis van zijn overleden moeder, een doos boeken waarvan we een aantal in onze bibliotheek konden onderbrengen. Daaronder verscheidene boeken over Deventer.

Jos Leerkes uit Wilp heeft een sigarendoos vol met bidprentjes geschonken aan de OKV. Deze zullen worden gescand en gedocumenteerd.

Mevrouw De Haan-Bloem uit Twello schonk aan de OKV een orgelpijp uit de RK Kerk Duistervoorde en een aantal jaargangen van de 'Katholieke Illustratie'.

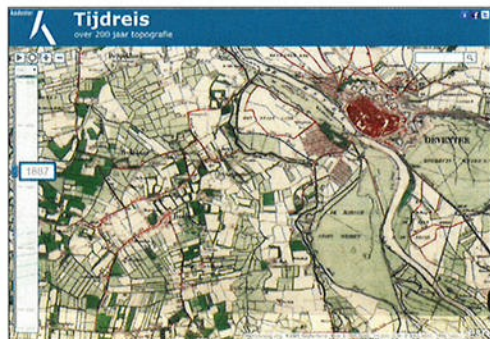
Van **mevrouw Berendschot-van der Belt** ontvingen we een aantal boeken en gemeentegidsen.

Alle gevers hartelijk dank!

Ook op deze manier wordt onze vereniging gesteund. Van de ontvangen boeken wordt een deel te koop aangeboden op marktplaats, namelijk die we al in onze bibliotheek hebben of die niet passen binnen onze verzameling.

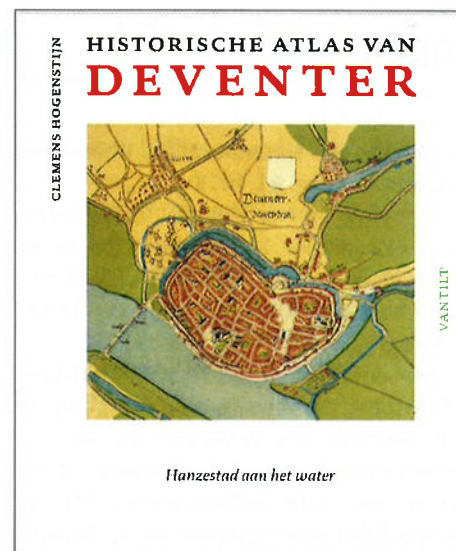
De opbrengst komt ten goede aan onze vereniging.

Ga naar onze site www.OKVvoorst.nl en klik rechts op de startpagina op 'boekverkoop'.

Topotijdreis.nl

Benieuwd hoe een stukje Nederland er 50, 100 of wel 200 jaar geleden uitzag? Om te vieren dat Nederland al 200 jaar officieel in kaart wordt gebracht, heeft het Kadaster de website [Topotijdreis.nl](http://www.topotijdreis.nl) gelanceerd. Neem een kijkje in de ontwikkeling van het Nederlandse landschap: <http://www.topotijdreis.nl/>

Atlas van Deventer

Onze bibliothecaris, Gerard Vrieling, meldt dat voor de bibliotheek is aangeschaft de onlangs verschenen "Historische Atlas van Deventer" door dr. Clemens Hogenstijn. Aan de hand van 35 kaarten wordt de geschiedenis van 1250 mensen, natuur en cultuur beschreven en in kaart gebracht.

Dieperink

In het vorig nummer stond in de rubriek Kroniekpost (blz. 8) een werk van J.E. Dieperink: Gezicht op Wilp. Het blijkt te gaan om een werk van Johannes Everhardus Dieperink. We spraken met een kleinzoon van hem. Diens vader, Herman Bernardus, een tekenaar en kunstenaar, blijkt een prachtig gedocumenteerd album over de steendrukkerij van de familie te hebben nagelaten. We hebben dat album onlangs mogen inzien en mogen er binnenkort een aantal pagina's van scannen of fotograferen. In een artikel in één van onze volgende nummers komen we hier op terug.

Blogs Elze Luikens

Elze Luikens bekend van de blogs over Napoleon, is in juli een nieuwe serie artikelen begonnen over de geschiedenis van Nederland (in vogelvlucht) waarin de periode 1780 - 1825, van Napoleon tot beginjaren koning Willem wordt behandeld. Deze artikelen zullen zijn gebaseerd op zijn dissertatie 'Apeldoorn in de schaduw van Het Loo' uit 1999. Behalve het landelijk overzicht zal de grote regio Apeldoorn - Veluwe hierin centraal komen te staan. Ga naar: <https://elzeluikens.wordpress.com/> U kunt zich op de site ook aanmelden voor regelmatige toezending van zijn blogs.

Roep van een rivier

Op 16 oktober heeft Tjirk van der Ziel zijn boek "De roep van een rivier. Op zoek naar de eigenheid van IJssellandschap" gepresenteerd.

In 'De roep van een rivier' gaat de auteur terug naar zijn geboortestreek, de IJsselvallei, op zoek naar herkenning en identiteit. Hij trekt langs bijzondere plekken aan de randen van de Veluwe, de Achterhoek en Salland, in het spoor van de bekende onderwijzer en natuurschrijver Jac. P. Thijsse, die precies een eeuw geleden zijn Verkade-album over de IJssel schreef. Aan de hand van tochten met deskundigen als een archeoloog, een routemaker, een hobbyschilder en een eilandbeheerder wordt zo het veelzijdige verhaal verteld van misschien wel de mooiste rivier van Nederland.

Het boek is verkrijgbaar in de boekwinkel en in de webwinkel van Stichting IJsselhoeven voor € 14.90

Van onze zusterverenigingen

Gerard Vrieling

Ampt Epe, september 2015, nr. 204.

Artikel over de ontwikkeling van landbouw naar industrie in de gemeente Epe. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de bekende fabrieken van Venz (chocola), Vulcanus (ijzergieterij) en de Aluminium Industrie Vaassen. Hun opkomst en neergang wordt in dit artikel besproken en ook wordt aangetoond, dat de landbouw in de jaren tussen 1920 en 1970 rond Epe en Vaassen overging in industrie.

Mijn Gelderland 3^e jrg., september 2015

Verhaal over het nieuwe museum "MORE" (=Modern Realisme) in Gorssel. Dit museum is op het ogenblik al een aardige toeristische trekpleister geworden. In 2017 opent MORE een tweede locatie in Kasteel Ruurlo. In het museum zal het leven en werk van Carel Willink centraal staan.

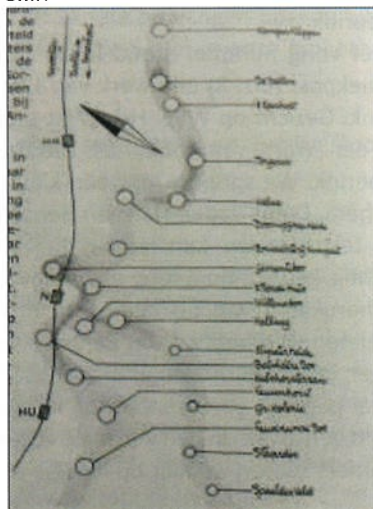
De Mothoek, Heemkundige Vereniging Nuwenspete, jrg. 31, nr. 3

Opgenomen een artikel uit "De Spiegel" van 27 december 1952, bewerkt door de heren Vlijm en Van Eijck. Het betreft een interessante beschrijving van de kolenbranders van Uddel.

Verder een lang verhaal over kaboutersagen in Nunspeet. De verhalen zijn overgeleverd van generatie op generatie. Ze worden verteld door mensen, die menen kabouters te zien of te hebben gezien. Uit het verhaal blijkt dat mevrouw Annie Gerdink en Johannes Eldermans de aanwezigheid van kabouters (gnomen, vuurkabouters of boskabouters) hebben waargenomen of hun aanwezigheid hebben gevoeld.

Op het ogenblik zijn in Nunspeet door het toenemende toerisme de kabouters naar elders vertrokken.

Het is echter zo, dat de kracht van de kaboutersage is: Je ziet ze niet, maar ze zijn er wel...!

Oud Bathmen" 34^e jrg., nr. 3, september 2015

Een uitgebreid verhaal over de bekende bakkerij Nijkamp, die al een eeuw een begrip is in Bathmen.

Vitruvius, 9^e jrg., nr. 33, oktober 2015

Na de aanvraag om de Romeinse Limes aan te merken als UNESCO Werelderfgoed in het vorige nummer van Vitruvius, staat in dit nummer een uitgebreide verhandeling over de 'forten' (castella), die de Romeinen vanaf Beieren tot aan de Noordzee bouwden.

De auteur vindt het belangrijk dat niet alleen de archeologen zich met de Limes bezighouden, maar ook de bestuurlijke niveaus in Nederland en in de Duitse Bundesländer over de vraag hoe de Limes bestuurlijk functioneerde.

De schrijver werpt ook de vraag op: "De Limes: wat beschermen we nu precies?"

De Limes was niet alleen een militaire grens'lijn', maar ook een civiele. Als gevolg van het dooreenlopen van militaire en

civiele aspecten is het moeilijk om met de hedendaagse beperkte kennis een heldere scheiding te maken tussen wat militair en wat civiel is.

Maakten de Romeinen eigenlijk zelf een duidelijke scheiding tussen die twee?

Immaterieel Erfgoed, 4^e jrg., nr. 3

In dit nummer een artikel over het "Meertens Instituut" te Amsterdam over het ontstaan en waar het voor staat. Ook de samenwerking van het instituut met het 'Nederlands Centrum voor Volkscultuur en Immaterieel Erfgoed' wordt uitvoerig besproken.

Verder wordt er melding gemaakt, dat de Nederlandse regering op 15 maart 2016 met een Nederlandse voordracht komt voor opname van door hen gekozen zaken op de 'Inventarislijst van UNESCO Internationaal Erfgoed'.

Bovendien een interessant artikel over een zeer aparte 'sport', die alleen wordt beoefend in Den Haag en omliggende plaatsen en dorpen en die uniek is in de wereld. Vroeger kon je *de tilles* vooral in de oude volkswijken van Den Haag vinden: Schilderswijk, Transvaalbuurt en Duindorp=Scheveningen.

Het handelt namelijk over de *sport met tilduiven*. De tilduivenliefhebber heeft in zijn til zowel doffers als duivinnen.

Eén keer per dag worden ze losgelaten en dan begint het spel. De 'sport' is gebaseerd op de paringsdrift van de duiven. Een doffer probeert een duivin mee te lokken naar zijn eigen hok (til). Zodra de duivin daar landt, wordt zij vastgenomen en is dan eigendom van de tilhouder. Bij de tilduiven gaat het erom of ze goed de kunst machtig zijn andersmans duiven te lokken. Wanneer een tilduivenhouder te veel tilduiven

Bron foto blog op internet: <https://marcaur.files.wordpress.com/2015/08/limes.gif>

heeft, kan hij deze te koop aanbieden bij een speciale "winkel". Hier kunnen andere tilduivenhouders ook kijken of een eigen duif, die elders "getild" was, hier te koop wordt aangeboden. Zij kunnen dan hun eigen duif terugkopen. ➔

zwartbonte doffer, bron www.tilduiven.nl.

Tilduiven zijn verbasterde sierduiven en de doffers hebben een zeer grote krop, die bij het lokken zeer van pas komt. Het verschil tussen tilduiven en postduiven zit hem in de te vliegen afstand: een postduif kan wel 1100 km per dag vliegen, maar een tilduif amper 'n paar honderd meter.

Veluwse Geslachten, Jubileumnummer, jrg.40, nr.4

De heer E. de Jonge heeft in dit nummer een artikel geschreven over het lokale bestuur op de Veluwe. Hij begint bij het graafschap, later hertogdom Gelre omstreeks 13^e/ 14^e eeuw. Hij gaat verder met de ontwikkelingen in de zgn. Vroegmoderne tijd (1600-1795). Daarna volgen de Bataafs-Franse tijd tot 1813 en de ontwikkelingen daarna. Het is een zeer lezenswaardig artikel.

De werkgroep genealogie was met een stand aanwezig op het 40-jarig jubileum van Veluws Geslachten in het gemeentehuis van Barneveld op 3 oktober en bij het 40-jarig jubileum van de HVD (Historische Vereniging Deventer) op 10 oktober in de Lebuïnuskerk.

We hebben veel bezoekers aan onze kraam gehad en diverse vragen als 'huiswerk' meegekregen om te beantwoorden.

Jan Siero kijkt met een bezoeker in onze kraam in Barneveld naar ons uitgebreide fotobestand.

Doorn & Van der Haar Computers

www.doornvanderhaar.nl

Vestiging Vaassen
Wilhelminaweg 3
8171 EJ Vaassen
0578 - 57 58 56

Verkoop - Reparatie - Websites

info@doornvanderhaar.nl

Vestiging Twello
H.W. Jordensweg 32A
7391 KB Twello
0571 - 29 80 80

Cloud - Onderhoud - Netwerken

Voorst schrijft geschiedenis..... met geocache

Marten Brascamp

Op 19 november begroef OKV een jubileum-schat, ergens in de gemeente Voorst

De schat bevat een aantal dingen die kenmerkend zijn voor deze tijd en voor de gemeente Voorst.

Hij ligt op een geheime plek en het is de bedoeling dat hij in 2055 wordt opgegraven. Historische onderzoekers kunnen zich dan verbazen over wat er uit de grond komt ...

Tussentijds kan naar de schat worden gespeurd via zogenaamde *geocaching*. Dat is een zoektocht met behulp van GPS-coördinaten en soms de nodige klim- en klautermiddelen om een verborgen schat te bereiken.

Kom naar het 3-daagse jubileum van OKV op 18, 19 en 20 december voor de eerste aanwijzingen.

Deze activiteit wordt mede mogelijk gemaakt door:

Een Duivense kleermaker in Twello

Marcel Pelgrom en Carla Nijsen

*In ons familiearchief zit een beetje spookachtige foto van een huis.
Dat was het huis van oom Jan Nijsen en tante Barta in Twello.*

Afb. 1. Het huis van Jan Nijsen en Barta Staarink, bouwjaar 1926.

Johannes Christianus Nijsen (*Duiven 10 januari 1856, †Voorst-Twello 16 januari 1944) wordt als vierde kind in het gezin van onze overgrootouders Nijsen-Beekman in Duiven geboren.

Jan Nijsen is de derde zoon en dus militieplichtig. Hij vervult zijn eerste oefening bij het 7^e regiment infanterie van mei 1876 tot mei 1877 en komt dan terug naar Duiven met groot verlof.

Met de dood van zijn vader Arnoldus Nijsen in 1879 verschijnt de naam van Jan

voor het eerst in een akte. In de memorie van successie wordt Jan omschreven als kleermaker in Duiven net als zijn vader en oudste broer Willem. In de jaren voor de dood van hun vader zijn al vier Nijsen-kinderen uit het ouderlijk huis vertrokken: Catharina is dienstbode in Dordrecht, Eduard is onderwijzer in Hilversum, Wilhelmmina werkt in een winkel in Velp en Elisabeth helpt haar tante in Doetinchem. De zoons Willem (29 jaar) en Jan (23 jaar) moeten daarom vanaf 1879 als kleerma-

kers de kost verdienen voor hun moeder en de overige vier kinderen, waaronder de zevenjarige Frans (onze grootvader, hij werd later ook kleermaker). Bovendien laat vader Arnoldus een schuld na van ongeveer 3000 gulden. Dat correspondeert met 8 tot 10 jaarsalarissen van een arbeider.

Afb. 2. Op een familiefoto uit 1922 staat deze persoon, waarschijnlijk Jan Nijsen, 66 jaar oud.

Jan wordt een gerespecteerde jongeman, want de koning benoemt hem in 1886 tot 1^e luitenant-adjudant van de schutterij in zijn dorp Duiven. De naam "schutterij" is misleidend want het gaat hierbij om mobilisabele legereenheden, die het staande leger moeten versterken bij crises en eventueel kunnen optreden als ordehandhavers.

In februari 1898 vertrekt Jan naar Velp waar hij zelfstandig een kleermakerij begint aan de Oranjestraat. Uit de erfenisverdeling van hun vader in datzelfde jaar blijkt dat de schuld is afbetaald. Willem, Frans en Johanna Theodora blijven met hun moeder in het ouderlijk huis aan de Woerdstraat

in Duiven. De andere kinderen krijgen elk ongeveer 150 gulden. Jan is 42 jaar en vrijgezel.

Barta Grada Staarink (*Doesburg 20 juli 1859, †Voorst-Twello 18 juli 1931) is geboren als jongste in een gezin met 12 kinderen. Haar moeder sterft als ze 12 jaar oud is. Haar vader en broers zijn blauwververs, ook wel blauwzieders genoemd. Het was in de 19^e/begin 20^e eeuw gebruikelijk donkere kleding te dragen en in een rouwperiode was zwarte kleding zelfs verplicht¹.

Rouwperiodes varieerden van een jaar en 6 weken voor een echtgenoot of kinderen tot zes weken voor neven en nichten. Zoveel nieuwe zwarte kleding konden de meeste mensen niet betalen en daarom werden bestaande kleren door blauwververs met indigo vrijwel zwart geverfd. Het verven vereiste veel vaardigheid: eerst moest de grondstof (bladeren van de tropische plant *Indigofera tinctoria*) gefermenteerd worden en na een paar stappen liet men het gewonnen gele(!) poeder in de kleren trekken, die vervolgens op maandagen te drogen werden gehangen. De gele kleurstof oxideert daarbij tot diepblauw indigo en hecht zich aan de vezels. De term "blauwe maandag" wijst volgens taalkundigen op de dag waarop blauwververs niets te doen hadden. Nadat Adolph Bayer² kunstmatige indigo had uitgevonden verdween overal de biologische blauwververij. In 1890 sloot de broer van Barta de blauwververij van Staarink in Doesburg.

¹ Zie bijvoorbeeld Groskamp-ten Have, "Hoe hoort het?", 1940 op <http://www.dbnl.org>

² Friederich Beyer richtte het farmaceutische bedrijf Bayer op nadat hij zijn achternaam veranderd had omdat er een bedrieger met dezelfde naam rondliep. Adolph Bayer won in 1905 de Nobelprijs.

Afb. 3. Magazijn Willem III waar Barta gewerkt heeft, bestaat nog steeds, foto: streetview

Barta vertrekt in het jaar waarin haar vader overlijdt (1884) naar Arnhem en gaat vervolgens naar Leeuwarden. In september 1887 werkt zij als winkeljuffrouw in Amsterdam in het magazijn "Willem III". Dit kledingbedrijf op de Haarlemmerstraat heeft een uitstekende reputatie in de hoofdstad.

Veel Amsterdamse winkeliers komen oorspronkelijk uit Duitsland en nemen graag keurige katholieke jongedames in dienst, bij voorkeur uit de Nederlands-Duitse grensstreek. Die winkeljuffrouwen wonen dan samen boven de winkel in betrekkelijk kleine kamers. Barta krijgt zo een adequate opleiding in de manufacturenverkoop, die later goed van pas komt in Twello.

In dezelfde periode (1884-1890) werkt ook Elisabeth Nijsen, Barta's latere schoonzuster, als winkeljuffrouw in de kledingzaak van Hofhuis aan de Nieuwendijk een paar honderd meter verderop. Zagen de jongedames elkaar en kwam Jan dan wel eens ter sprake? Of heeft Jan Nijsen Barta leren kennen via de contacten die zijn kleermakerij had met de ververij? Of liep het eerste contact via de kerk, ook niet ongebruikelijk in die tijd?

We hebben geen aanwijzing, echter op 5 april 1899 komt Barta uit Amsterdam

rechtstreeks naar het huis van Jan Nijsen in Velp.

Op 3 mei 1899 trouwen Jan en Barta in Rheden waarbij alleen familie van Jan Nijsen als getuige optreedt. Van Barta's familie leven nog twee broers en twee ongehuwde zusters, waarvan een in het klooster is getreden.

Het echtpaar Nijsen-Staarink heeft drie jaar in Velp gewoond, waar toen ook Jan's zuster (Van de Zande-Nijsen) en haar echtgenoot een kruidenierswinkel dreven.

In 1902 krijgt Jan de gelegenheid om de manufacturenwinkel van H.W. Huisman in Twello over te nemen. De echtelieden

Afb. 4. Dit soort krantenadvertenties kun je vaak vinden in de kranten uit die tijd. (Nieuws van de Dag 15 maart 1901, Bron: Delpher Koninklijke Bibliotheek)

stellen in oktober 1901 bij de notaris in Velp hun testament op ten gunste van de langstlevende partij en zij openen de winkel in april 1902.

De winkel is gevestigd in het oudste pand van Twello: de Groene Klok. In de 18e eeuw was dit huis een bierbrouwerij, maar het wordt daarna herhaaldelijk verbouwd, uiteindelijk tot een dubbel winkelpand³.

De rijke, kinderloze koopman Huisman is door ziekte gedwongen zijn winkel te verkopen en overlijdt op 64-jarige leeftijd in februari 1903. Zijn vrouw erft zo'n 156.000 gulden (dat is zeker 5 tot 10 miljoen euro in 2015). Uit zijn successieaangifte kunnen we een paar dingen opmaken: Jan en Barta hebben eerst alleen de winkelgoederen, kruidenierswaren en manufacturen (zoals lakens, dekens, stoffen, garens) gekocht voor bijna 7500 gulden. Zij hebben daarvan 2000 gulden betaald en de rest vormt een renteloze schuld bij de weduwe Huisman. Voorts betalen ze 640 gulden per jaar voor de winkelhuur. Bovendien blijkt uit de lijst van vorderingen dat de Twellonaren niet zulke goede betalershouders zijn. De weduwe Huisman heeft van hen nog 10.000 gulden tegoed, maar "wegens betwisting, verja-

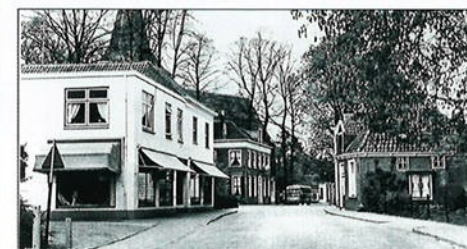
ring en insolventie der debiteuren" wordt slechts 20% inbaar geacht.

Op 10 juni 1904 koopt Jan het winkelhuis met schuur, tuin en erf aan de Dorpsstraat te Twello voor 7500 gulden van de weduwe Huisman. In september van dat jaar krijgen Jan en Barta een dochter: Agnes Josephina. Het kind sterft echter na twee dagen. Er zullen geen verdere kinderen volgen.

Naast stoffen, garens en dergelijke verkochten Jan en Barta ook kruidenierswaren. Hun opvolgers (familie G.J. Oude Reimerink) hebben de handel in kruidenierswaren later afgestoten.

In de weinige beschrijvingen van de winkel wordt gesproken van de "winkel van de familie Nijsen". Vermoedelijk heeft Barta stevig meegewerkt in de zaak en is zij de vrouw voor de winkel op de foto uit 1911. In Twello neemt Jan personeel in dienst: winkelmeisjes, zowel katholiek als hervormd, aangezien Twello een kerkelijk verdeeld dorp is en hij de klandizie van beide kanten waardeert.

³Zie het blad Kroniek van de Oudheidkundige Vereniging Voorst, Kroniek editie 33-4, p11.

Afb. 5 en 6. Het winkelpand in Twello van twee kanten: Links een foto uit 1911 (bron: OKV Voorst). Rechts de situatie rond 1970 (bron: OKV-archief)). In het pand zaten in 1911 twee winkels: vooraan een manufacturenzaak en met het rode dak een meubelzaak, waarvan later de gevel recht wordt getrokken met de voorste winkel, zie foto uit 1970. Het woonhuis van Jan en Barta begint op de rechterfoto bij de paaltjes, links onder.

Afb. 7. Advertentie in *De Tijd* 3 september 1902. (Bron: Delpher Koninklijke bibliotheek)

Jan heeft ook reizigers in dienst om zo een schare klanten op het platteland te kunnen bedienen. Met de manufacturenhandel in een koets met paard bestreek hij ruwweg de dorpen langs de IJssel van Hattem bij Zwolle in het noorden tot Lathum bij Arnhem in het zuiden.

Financieel gaat het uitstekend.

Zoals zijn nicht An Nijsen in het familieboek opmerkt, is Jan een goede zakenman. Hij adverteert slechts zelden in de kranten. In het Deventer Dagblad vinden we hem een keer genoemd in een advertentie voor Zebra naaigarens, verder is er een advertentie in het adresboek van Twello. Blijkbaar is meer adverteren niet nodig.

Rond 1925 nadert Jan zijn zeventigste verjaardag en besluit hij de 3860 m² grond waarop zijn winkel met woongedeelte staat, te splitsen: de winkel wordt verkocht aan manufacturenhandel G.J. Oude Reimerink uit Tubbergen voor 12.000 gulden. De koopsom wordt deels betaald en vormt deels een hypothecaire lening, waarop jaarlijks rente (4.75%) en aflossing (500 gulden) betaald wordt. Zo zag 90 jaar geleden een pensioen er uit.

Afb. 8 Herinnering aan eerste steenlegging op 8 februari 1926

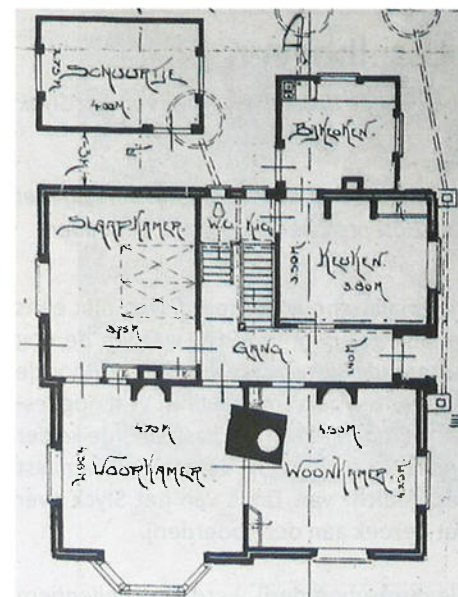
links:

Afb. 9. De grootouders van Ben Oude Reimerink voor het pand Dorpsstraat 20

Jan en Barta bouwen op de overblijvende grond een woonhuis, zoals u op de eerste foto ziet. De begane grond van het huis telt twee woonkamers en een slaapkamer van elk ongeveer 20 m², verder een ruime keuken met bijkeuken en schuur.

Het sanitair is beperkt tot een toilet, men

waste zich aan een wastafel. De verkoopakte kent een bijzonder beding: mocht het nieuwe woonhuis op de overdrachtsdatum van het winkelpand 1 mei 1926 niet klaar zijn dan wonen beide families enkele weken samen in het woongedeelte van de winkel. Deze voorziene vertraging blijkt uiteindelijk twee maanden te bedragen.

Afb. 10

Plattegrond van het woonhuis van afb. 1 en 9. De Dorpsstraat loopt horizontaal onder deze tekening. Met dank aan Ben Oude Reimerink.

Jan en Barta kunnen goed overweg met de burens Oude Reimerink. De jongste dochter (*Twello 1930) herinnert zich hoe Jan voor de kinderen appels en peren van de bomen in de tuin schilde. Jan had in zijn latere jaren een druipneus, wat de kinderen fascineerde. Op zondagen namen Jan en Barta de bus en bezochten familie, in het bijzonder twee zussen. Vermoedelijk Elisabeth en Rieka in Doetinchem. De families en hun personeel zagen elkaar dagelijks, en later hielpen de Oude Reimerinks Jan Nijsen in zijn laatste jaren. Barta sterft in 1931 als laatste van het gezin Staarink.

Jan slijt zijn laatste jaren in zijn mooie huis. In 1941 verkoopt hij dat huis aan zijn opvolger in de winkel: G.J. Oude Reimerink. De verkoopakte toont de vertrouwens-

Afb. 11. Het huis in 2015, nu bewoond door de familie Oude Reimerink.

band tussen beiden, want de verkoop en de betaling zullen pas effectief worden 3 maanden na de dood van Jan.

Jan wordt 88 jaar oud en sterft in januari 1944. Bij de verkoopakte van zijn woonhuis van april 1944 zit een briefje. Jan Nijsen heeft zijn zus Rieka, die een kledingzaak in Doetinchem had, als executrice-testamentaire aangewezen en zij incasseert namens de familie Nijsen de koopsom. Rieka zorgde er waarschijnlijk voor dat de foto van het huis (afb.1) bewaard bleef.

Dit artikel kwam tot stand met de gewaardeerde hulp van Ben Oude Reimerink.

Bronnen:

C.F.M. Nijsen, "familie Nijsen 1796-2003", uitgave in eigen beheer.

Delpher online krantenarchief van de Koninklijke Bibliotheek.

Oudheidkundige Kring Voorst: Kroniek jg. 23-2 pag. 7 en jg. 33-4, pag. 11.

Gelders Archief: bevolkingsregisters, burgerlijke stand, notarieel archief.

Petersen en Zondervan: "Oude ambachten en bedrijven achter Rijn en IJssel", 1972, met dank aan Vincent Pelgrom.

Boerderijexcursie Stichting IJsselhoeven

Redactie Kroniek en Tinus van het Slyck

Drukbezochte en interessante boerderij-excursie

Op de site van de Stichting IJsselhoeve: www.ijsselhoeven.nl, vinden we het verslag met foto's van de boerderijenexcursie die op zaterdag 26 september 2015 werd gehouden:

Er was veel belangstelling: ca. 65 geïnteresseerden verzamelden zich op **boerderij De Adelaar** aan de Rijksstraatweg net buiten het dorp Voorst. Willemien Hartmans deed het welkomstwoord en Wim Jansen had zich grondig verdiept in de historie van de boerderij en gaf deskundige uitleg.

Vervolgens ging het in optocht naar de **boerderij Sinderen** op de Voorsterklei. Dit is een heel mooie locatie op een natuurlijke verhoging in het landschap. Bijzonder was hier vooral de lange en rijke historie van de plek. Op de locatie van de huidige (woon)boerderij stond ooit het omvangrijke en kasteelachtige Huis Sinderen. Nu bijna onvoorstelbaar, maar destijds werden kastelen vaak afgebroken puur vanwege de waarde van de bouw-

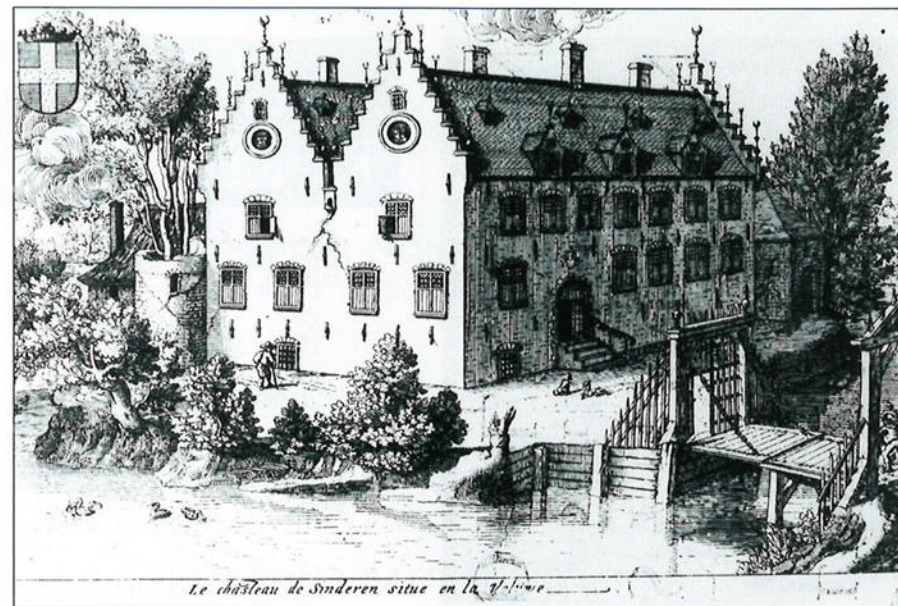
materialen (hout en steen). Nog niet eens zo lang geleden, in 1965, werden de nog resterende slotgrachten gedempt door de gemeente Voorst met vuilnis. Wat nog resteert uit de tijd van het kasteel is de kelder onder de schuur. Op de pagina hiernaast een gedicht van Tinus van het Slyck over het bezoek aan deze boerderij.

Als derde boerderij werd **De Wellenberg** bezocht. Deze boerderij ligt pal aan de IJssel en is ternauwernood gespaard gebleven bij alle veranderingen door het project Ruimte voor de Rivier. De huidige bewoners hebben de Wellenberg ingericht als centrum voor cursus en opleiding. Op de site van stichting IJsselhoeven staat een verhaal over de bezochte boerderijen.

bronvermelding:
Bewerkte versie van het verslag
op de website van St. IJsselhoeven
(www.ijsselhoeven.nl)

afbeelding volgende bladzijde:
Gewassen pentekening,
'Le chateau de Sinderen',
situé en la Veluwe',
collectie W. van de Water.

foto links:
start excursie achter
de Adelaar,
foto website IJsselhoeven

't Huus Sinderen

Een hoge bult, boaven een olde Iesselarm
en boavenòp die witte boerderieë.
De zomerzonne stoafden appelwangen rood en warm;
bezoekers meugt de boer d'r van bevrieën.

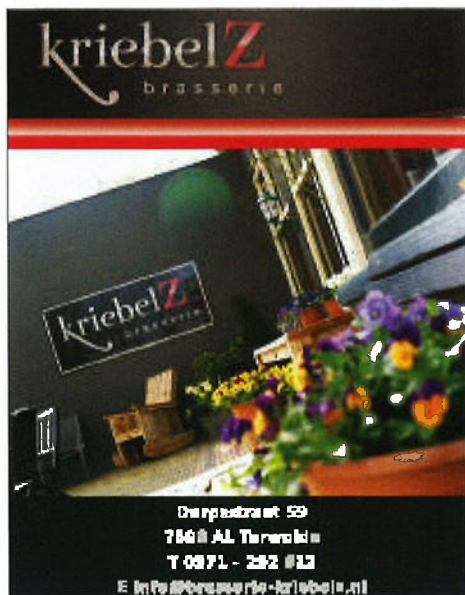
"Huus Sinderen" is meer een name veur een burcht.
Alleen antiek liekt hier charmante boavenramen.
't Was ok een ridder die d'r ooit veur hef 'ezörgd,
dat ze 't neumden met die Achterhoekse name.

Noa een paar eeuwen: langs de Iessel an kastelen geen gebrek;
wel an de balken, an het iezer en de stenen.
Recycling vond ok toen al bienoa niemand gek.
De fraaiste Hanze-gevels bint zodoende wel verdwenen ...

Van het kasteel bezochte wi boeiend restant:
Kelder onder de bult, op meters van de muren.
Het slotgrachte-verhaal leek net wat minder interessant:
Oer-VAR veur Voorst, um 't òfval hen te sturen.

Tinus van het Slyck

BRASSERIE - RESTAURANT
SINDS 1916
KORDERIJNK

Altijd de juiste sfeer

Stationsstraat 31

7391 EH Twello

0571 271851

info@korderijnk.nl

www.korderijnk.nl

**AMBACHTELIJKE
BAKKERIJ
BRIL**

De lekkerste
gevulde koeken,
Krentenbrood en Speculaas

Het ruim twee eeuwen oude pand van bakker Bril is nog steeds (na enkele verbouwingen) in gebruik.

Het pand staat op de monumentenlijst. De bakkerij bestaat meer dan 150 jaar en zoon Paul is de 5e generatie Bril.

Het bedrijf is tegenwoordig uitgebreid met een koffie/theeschenkerij waar fietsers en wandelaars een welkome pauze kunnen houden.

De bakkerij is geregeld doel van excursies. Er gaan dan steevast eigengemaakte producten mee naar huis.

Foto uit 1960, bakker Bril met de bestelauto op weg om brood te bezorgen

Bakker Bril Voorst

Rijksstraatweg 24, 7383 AR Voorst, 0575-501271
www.bakkerijbril.nl info@bakkerijbril.nl

UITNODIGING

DE OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST
VIERT HET 40-JARIG JUBILEUM

**ZATERDAG 19 DECEMBER 2015
ONTVANGST VANAF 15.00 UUR
AAN DE DORPSSTRAAT 11A TWELLO**

**DAARNA SAMEN NAAR DE
RECEPTIE
VAN 16.00 – 18.00 UUR
IN GEBOUW IRENE, DORPSSTRAAT 8**

U BENT VAN HARTE WELKOM

**DRIE DAGEN JUBILEUMFEEST
KOM OOK KIJKEN, LUISTEREN EN PRATEN
OP 18, 19 EN 20 DECEMBER**

MET FLITSENDE PRESENTATIES

Elke dag is er bij de thema's iets bijzonders te horen / te zien / te doen!

'Van de zolder van de OKV' we tonen bespreken onze 40 meest bijzondere objecten

Vier
centrale
thema's
die
elke dag
te
bezoeken
zijn

Doorlopend filmtheater met films over onze gemeente en de regio

De 'dorpsspecials' waarin per dag een deel van de gemeente centraal staat

40 jaar industrie en middenstand in de gemeente Voorst

Tijdens het jubileumevenement heeft u alle gelegenheid....

- om vragen te stellen over oude en nieuwe dingen,
- om zelf bijzondere of onbekende voorwerpen mee te nemen
- om te struinen in de meer dan 15.000 foto's in het fotobestand,
- om verhalen te vertellen,
- om herinneringen op te halen,
- om te luisteren en te proeven.

Diverse sprekers

Vrijdag 18 december 14.00-20.00

Noord : Nijbroek, Terwolde, Teuge en De Vecht

met o.a.:

14.30-14.45: Van muurankers en gevelstenen

15.00-16.30: Herinneringen aan de MKZ-crisis

19.00-20.00: Molukse verhalen

Zaterdag 19 december 11.00-15.00

Twello

met o.a.:

11.00-11.15: Van muurankers en gevelstenen

11.30-12.00: Houtzagerij Wilpse dijk: verleden en toekomst

12.30-14.00: 40 jaar winkels in Twello

14.00-15.00: Vleesindustrie in Twello

Zondag 20 december 11.00-16.00

Zuid: Wilp, Posterink, Klarenbeek, Bussloo en Voorst

met o.a.:

11.00-11.30: Terugblik op Voorst 1100 met uniek fotomateriaal

11.30-11.45: Van muurankers en gevelstenen

12.00-13.30: Wat betekende de komst van de A1, Bussloo, VAR ?

14.00-15.30: Verandering in de dorpse voorzieningen na 1975

Zo schrijft Voorst geschiedenis!!

ZOMAAR WAT BEELDEN UIT ONS JUBILEUMJAAR

veel belangstelling bij 'terug naar de bron'

genealogische dag

tentoonstelling P. Visser

Voorst schrijft geschiedenis: herbergen

start jubileumjaar

Voorst schrijft geschiedenis: Keizersweg

Kapsalon
oolman

Tel. 0571 - 271423 - Stationsstraat 1
7391 EG Twello

meer dan 225 jaar

Voorst schrijft familiegeschiedenis..... op genealogische dagen

werkgroep genealogie

Genealogische dag op 12 september

Voor onze genealogische dag "Herbergen in de gemeente Voorst" hebben wij veel foto's en informatie mogen ontvangen:

...van mevrouw Gerda Koers-Kroese uit Zwolle foto's en informatie;

...mevrouw Gerda Smink-Rouwenhorst gaf familiegeheimen prijs en stelde ons in staat een getuigschrift op naam van Opa Sjaak Kroese als meester-smid te scannen;

...de heer Gerard Kroese uit Apeldoorn leverde enkel fraaie foto's van zijn geboortehuis, het Tolhuis aan de Zutphenseweg;

...de heer Martin Bloem uit Lochem stelde enkele foto's van zijn grootouders beschikbaar, de familie Bloem-Nijhof en kinderen, die aan de Zutphenseweg hebben gewoond;

...van de familie Berends uit Nijbroek kregen we een genealogie Berends, foto's en een maquette (te leen);

...van de familie Hofmeijer mochten we een paar familiefoto's scannen voor ons archief.

Verder ontvingen wij van mevrouw N. de Weerd uit Weesp, achter-kleindochter van bakker Jannes van Duuren en Hendrika van Voorst, een genealogie van de familie "Van Duuren".

Tevens stelde zij ons in de gelegenheid drie foto's en twee oude ansichtkaarten te scannen. Deze zijn opgenomen in onze fotocollectie.

Alle bovengenoemde personen willen wij hierbij hartelijk bedanken.

Genealogische dag over molenfamilies

In 2016 is er geen genealogische dag. De volgende genealogische dag houden we tijdens de 'Nationale Moledag' op 13 mei 1917. We nemen hiervoor dus een ruime voorbereidingstijd. Als het onderwerp **molens en molenfamilies** uw interesse heeft; nodigen we u van harte uit met ons mee te doen. Kom dan op **donderdag 14 januari** naar onze studieruimte (vanaf 9.30 uur - 12.30 uur).

We starten dan met onze voorbereidingen. Mailen kan ook: genealogie@OKVvoorst.nl

expert
Expert Twello

zedwell
finance & organisatie
www.zedwell.nl
E info@zedwell.nl
M 06 - 53678562
Koningin Wilhelminaweg 15
7391 ER Twello

Met de pen door Voorst

Tekst: Ada van der Goot-van Eck

Tekening: Jan Lubberts

De Ruiterkolk gelegen aan de Quabbenburgerweg 23 in Terwolde.

Het jaartal 1699 op de voorgevel van de Ruiterkolk heeft betrekking op de herbouw van de boerderij. Maar voor die tijd was de boerderijnaam al zodanig bekend, dat er personen naar werden genoemd.

In een protocol van 1741 staat dat het 'huijs, hoff en verder getimmerte genaemt den Ruijterscolck' bewoond wordt door ene Gerrit Teunissen Ruijtercolck.

Vanaf 1760 werd de naam ook gebezigd voor de 'caterstede of het plaatsje' gelegen dichtbij de Ruiterkolk.

De (grote) Ruiterkolk staat met vermelding van die naam op de kaart van 1832. De katerstede is 180 meter ten westen van het 'Erve de Ruiterkolk' ingetekend. Op oude kaarten ook wel beschreven als Reutekolk. De naam zou dan herinneren aan het reuten of roten* van vlas dat hier vroeger werd verbouwd.

Omdat er in de gemeente Voorst echter meer samenstellingen zijn met 'ruiter', zou Ruiter ook van een familienaam afkomstig kunnen zijn.

In het Haardstedenregister van 1749 wordt vermeld dat bij de Ruytercolck een lanterskamer** behoorde, een aangebouwde kamer die door de eigenaar tijdelijk als optrek of zomerverblijf werd bewoond.

In 1962 werd er een veldschuur gebouwd en verdween de vierroedige hooiberg.

* Roten is het blootstellen van vlas aan water, waardoor een rottingsproces in gang wordt gezet waarbij de houtige delen van de vlasstengel los komen van de vezels.

** Lanter in de betekenis van landheer.

Bronvermelding:

Archief OKV

'Boerderijen in de gemeente Voorst' door D. Otten.

DE TUINEN VAN
BOSCH
Natuurlijk!

Hoveniersbedrijf
Koppelstraat 42
7391 AK Twello
T 0571 27 04 73
info@detuinenvanbosch.nl
volg ons:

detuinenvanbosch.nl

Van de redactie

Het verheugt ons u te kunnen meedelen dat het bestuur onlangs heeft besloten dat Koniek ook in het volgend kalenderjaar in **kleur** kan verschijnen. We mogen gemiddeld 36 pagina's vullen.

Er staan al verschillende artikelen op stapel, maar uw bijdrage blijft welkom. Schroom niet, schrijf uw verhaal op, ook als is dat niet helemaal af. De redactie helpt u daar graag bij.

Ook houden we ons aanbevolen voor tips over personen die we zouden kunnen benaderen om hun verhaal te vertellen.

Het volgende nummer van Kroniek verschijnt in de tweede week van maart. Kopij moet voor 2 februari bij ons binnen zijn.

Mijn herinneringen aan de R.K. Huishoudschool in Twello

*Vrony Aarnink - van der Tol(†)
bewerkt door Ineke van der Vegte-van Asselt*

Elf jaar geleden schreef Vrony Aarnink-van der Tol haar herinneringen op aan haar tijd als directrice van de huishoudschool van de ABTB-Duistervoorde-Twello (Aartsdiocesane Boeren- en Tuindersbond). Zij werkte daar van 1957 tot 1963. Nu zijn deze door ons redactielid Ineke van der Vegte-van Asselt bewerkt in het volgende verhaal.

Mevrouw (Vrony) van der Tol werd in 1957 gevraagd door de heer Wagenaar van de ABTB of zij misschien directrice wilde worden van de huishoudschool. Zij nam de uitnodiging aan.

Maar het was geen mooie school waarvan zij directrice werd. De leslokalen lagen verspreid. Er werd les gegeven in de kleuterschool, de lagere school en in het patronaat (nu restaurant "De Vier Seizoenen"). Bovendien werden de lokalen 's avonds door andere groepen gebruikt en kon men niets achterlaten. De leerlingen

en leraren moesten dus al het materiaal dat ze gebruikten meenemen, zoals de klassenkit met tekenmateriaal, de bordborstel, het krijt en de presentielijst. Alleen in de lagere school had men een eigen theorielokaal en een leskeuken.

Daar werd veel gebruik van gemaakt, de feestjes konden daar ook plaatsvinden. Mevrouw Van der Tol: "En juist van dat lokaal werd ons de huur opgezegd. Het bestuur reageerde heel laconiek: kijk maar in het dorp rond of je in een café een lokaal kunt huren."

Een groepje leerlingen voor 'het patronaat', nu 'De Vier Seizoenen'

In het patronaat kon toen nog een lokaal gehuurd worden, naast een lokaal van de R.K. Landbouwschool van de ABTB. Tegen de geluidshinder mocht een dik gordijn worden opgehangen!

Op zaterdagmorgen werd er naailes gegeven in een lokaal van de kleuterschool. Dat grensde aan het directiekantoor: als er met stemverheffing gesproken werd kon mevrouw Van der Tol alles letterlijk verstaan.

Kleumen bij de kachel, naailokaal op de zolder van de kleuterschool.

De lokalen werden verwarmd door grote kachels. Conciërge Kusters van het patronaat, die daar ook woonde, stookte de kachels. "Hij liep op klompen luid klotsend door het gebouw van het patronaat, les of geen les. Hij kwam en ging op zijn eigen tijd."

In de andere leslokalen moesten de leraren en leraressen zelf de kachels stoken. De één kon dat veel beter dan de andere! De kachels werden 's nachts goed afgedekt, dan bleven ze aan, maar in het weekend gingen ze uit. Met kranten en hout werden de kachels op maandag weer aangemaakt, het duurde dan echt wel een tijdje voordat het warm werd.

Toen mevrouw Van der Tol benoemd was als directrice van de huishoudschool, liet collega Dinie Koekoek haar tekeningen voor een nieuwe school zien. Die tekeningen waren toen al 5 jaar oud. Intussen hoorde men op school niets meer over de nieuwbouwplannen. Toen er weer eens problemen waren met de lokalen, schreef mevrouw Van der Tol een brief naar het bestuur. Ze schreef onder andere dat ze de indruk kreeg dat het bestuur hen in hun sop liet gaar koken. Ze kreeg een brief terug dat het bestuur regelmatig een beroep deed op het ministerie en dat het hen speet dat die indruk was ontstaan.

Mevrouw Van der Tol benaderde zuster Ignace, hoofd van de lagere (meisjes)school en overste van het klooster. Zij schreef een brief naar het bestuur dat zij eigenlijk de huishoudschool (zo dichtbij en deels in haar eigen meisjesschool) kwijt wilde in verband met de nieuwbouwplannen. Het heen en weer zeulen met leerlingen was bovendien niet goed vond zij. Zij kreeg als reactie een brief van het bestuur dat zij als kloosterzuster meer respect moest hebben en hoe, ondanks alle bezwaren er toch goed onderwijs op de huishoudschool werd gegeven.

Mevrouw Van der Tol verzocht de inspectrice van het Ministerie van Volksgezondheid te komen kijken op school. De inspectrice schreef later in een rapport dat de behuizing niet geweldig was en dat de leerlingen gebruik moesten maken van de toiletten van de lagere school. Of al die brieven geholpen hebben is niet duidelijk maar er kwam bericht dat de bouw van de nieuwe school aanbesteed zou worden.

Mevrouw Van der Tol werd daarbij uitgenodigd in "De Harmonie", een zaal die

later afgebrand is en op de kruising van de Ghentstraat en de Duistervoordseweg heeft gestaan.

"Een hoge heer van de ABTB maakte bekend dat het werk aan Reehuis uit Bathmen werd gegund en enkele kleine onderdelen van de bouw aan 'derden'. Alle mensen die ingetekend hadden en tekeningen hadden ingeleverd kregen f 200,00 terug. Ik had een net mantelpakje aangetrokken maar zat er voor spek en bonen bij!"

Het duurde toen nog 1 ½ jaar voordat de school klaar was.

Ondertussen was er veel te doen voor de voorbereiding voor de nieuwe school. Er moesten heel wat inventarislijsten ingevuld worden. Daar stonden dingen op waar de school nog niet mee te maken had: hoeveel schilmesjes, vuilnisemmers, zelfs hoeveel kippen in het kippenhok, zou de nieuwe school nodig hebben. Bovendien moest er naar de oude inventaris gekeken worden; wat nog goed was en mee kon naar de nieuwe school.

Mevrouw Van der Tol was een paar keer op bezoek geweest bij inspectrice juffrouw Van de Bout in Deventer en kon goed met haar samenwerken. Tijdens één van die gesprekken bleek dat de inspectrice de Keulse potten op de inventarislijst niet goedkeurde. Er zou immers geen zuurkool gemaakt worden! "Nee, dat was niet het plan. Maar de potten waren wel heel geschikt om in de hal mooie bloemtakken in te zetten", zei mevrouw Van der Tol. Dat vond de inspectrice wel een goed idee: zij keurde de aanschaf van de potten goed.

Feesten waren belangrijk op de huishoudschool. Corrie Braam bereidde feesten voor en leidde die lange tijd. Dat kon zij erg goed! Toen zij ging trouwen

moest er naar een andere lerares of leraar gezocht worden. Mevrouw Van der Tol mocht met de heer Wagenaar (ABTB) de sollicitanten ontvangen. Zij vroeg vooral naar het creatief vermogen van de sollicitanten. Na een periode van tijdelijke vervanging door mevrouw Groot Bruinderink (haar man was directeur van de R.K. Lagere landbouwschool in Twello), werd Bert Gruntjes aangesteld en met hem had de school het weer heel goed getroffen.

Er was geen geld voor feesten, maar er was wel een potje flessengeld. Volle flessen, zoals melkflessen) stonden met statiegeld op de rekening, maar de lege flessen werden apart ingeleverd. En dat tikte nog aardig aan!

Feesten met de leerkrachten werden ook in de oude school gevierd, zoals Sinterklaas met surprises en cadeautjes. Er werden ook uitgebreide diners gegeven. Maar daarvoor was de schoolinventaris niet toereikend.

Mevrouw Van der Tol nam dan haar eigen 6-delige cassette mee.

Het diner werd klaargemaakt in de lagere school. In de kleuterschool was een geschikt lokaal voor het diner; de gerechten

moesten over het schoolplein daarheen gebracht worden!

Mevrouw Van der Tol heeft leuke herinneringen aan de feesten met leerkrachten en hun aanhang: "Het waren misschien wel de leukste feesten daar in die oude school".....

In september 1959 zou men in het nieuwe schoolgebouw beginnen. De huur van de lokalen in de kleuterschool, de lagere school en het patronaat was opgezegd. De oude inventaris was deels naar een cursus in Utrecht gegaan, de rest moest verkocht worden. Er werd een foldertje naar alle ouders gestuurd waarin een avondverkoop werd aangekondigd. Naaitafels, strijkplanken, schoolbanken, potten en pannen werden ter verkoop aangeboden. De verkoop liep goed totdat er te grote belangstelling voor gietijzeren pannetjes bleek te zijn. Het ontaardde bijna in ruzie maar het werd opgelost door lootjes te trekken en dat ging in goede harmonie. Alle verkochte spullen moesten meteen meegenomen worden. En bijna alles werd verkocht!

Inmiddels bleek dat de nieuwe school niet op 1 september klaar zou zijn!!!

Meneer Wagenaar (ABTB) zei toen: "Huur de lokalen nog maar voor een poosje." Maar die waren inmiddels aan anderen verhuurd en bovendien was er bijna geen inventaris meer! Ondertussen werd de nieuwe inventaris afgeleverd op school. Dat werd allemaal in één lokaal gestouwd. Uiteindelijk kon men starten in een deel van de school en werden er steeds meer lokalen opgeleverd.

Meneer Spaan werd conciërge en dat bleek een enorme aanwinst. Hij had overal verstand van. Zijn vrouw was werkster

in de school. Samen hebben ze heel wat gepresteerd!

Toen de geplande bouw van de landbouwschool naast de huishoudschool niet doorging, heeft meneer Spaan de grond gekocht. Hij bouwde er een mooi huis op.

Mevrouw Aarnink - van der Tol zegt: "Ik had het toen heel druk met de nieuwe school!"

Politiechercheur Nijhuis kwam regelmatig even langs in de oude school. Hij zette dan zijn pet af vroeg of hij een sigaretje mocht roken in het directiekamertje, of hij wilde gewoon even zitten. Dat kleine kamertje was dan wel meteen heel vol. Soms kwam hij voor een winkeldiefstal of iets dergelijks.

Op een keer had mevrouw Van der Tol woordengehad met een andere politiemann. Die had een leerlinge een draai om haar oren gegeven toen ze lachte terwijl de politiemann haar groepje aansprak op hun gedrag. Mevrouw Van der Tol was zo kwaad dat ze naar het politiebureau ging om een klacht in te dienen: leerkrachten mogen leerlingen niet slaan, een politiemann ook niet. Nijhuis kwam vragen op school of het in der minne geschikt kon worden, de politiemann kwam zijn excuus aanbieden. Na een schoolfeest werd mevrouw Van der Tol met collega's in haar auto op de Kerklaan aangehouden. De politie zocht een ontvluchte gevangene. "Oh bent u het mevrouw Van der Tol" zei Nijhuis. Hij moet de walm van witte wijn in de auto geroken hebben, maar blaastesten bestonden toen nog niet en ze konden doorrijden.

Het leerlingenaantal was intussen enorm gegroeid door de babyboom. Er waren vier eerste klassen van 26 leerlingen, terwijl

de praktijklessen maar aan 24 leerlingen tegelijk gegeven konden worden, er waren niet genoeg plaatsen in het lokaal.

Er kwam een 3^e klas, de assistentenklas. En later kwam de 4^e klas, de VVB (de vooropleiding verzorgende beroepen). Om die klas vol te krijgen moest mevrouw Van der Tol zelf bij andere huishoudscholen langs om nieuwe leerlingen te werven. Het eerste jaar was de limiet veertien leerlingen en later zestien.

De inspectie van de opleiding zieken-verzorgsters kwam op bezoek. Er werd gesteld dat de leerlingen van deze VVB klas een halve dag huishoudelijke vakken moesten volgen en de rest van de dag Engels, AVO (Algemeen Vormend Onderwijs) en nog andere vakken.

Behalve door de Mater Amabilis (avondcursus voor katholieke meisjes om ze voor te bereiden op werk en huwelijk) werd de school ook voor avondcursussen koken en naaien gebruikt. "Het was een bedrijvigheid van jewelste."

Ook het lerarencorps was enorm gegroeid. Meneer Litjens nam een collega uit Apeldoorn mee als er meer Engelse les gegeven moest worden.

"Het was dan ook een hele klus om een goed lesrooster te maken voor al deze lessen, cursussen en alle leerkrachten."

In september 1959 was men in het nieuwe gebouw begonnen met lesgeven.

De officiële opening was op 24 februari 1960.

De school moest ingezegend worden en dat moest officieel aan pastoor IJsselmuiden gevraagd worden. Hij wilde dat wel doen, maar afspraken over hoe dat dan zou moeten, waren moeilijk te maken. Toen tenslotte alles geregeld was bracht mevrouw Van der Tol een boekje met

gebeden bij hem. Zij had dat gewoon in haar jaszak gedaan, maar dat wilde hij niet aannemen. Hij wilde een nieuw exemplaar in een enveloppe aangereikt krijgen en wilde ook de gang van zaken nog even aanpassen. Mevrouw Van der Tol: "Toen werd het mij te gortig en ik zat zo bij pastoor te huilen! Daar kon hij kennelijk niet tegen want toen was alles ineens goed."

De datum was al een paar keer verschoven. De heer Spaan wilde bloeiende takken bij de opening in de hal hebben staan. Hij haalde snoeihout bij tuinders in de buurt. Die takken zette hij in het verwarmingshok want ze moesten op het juiste moment bloeien. Hij had daar verstand van!

Hal van de nieuwe school met muurschildering 'De Vier Seizoenen'

Meneer Spaan bouwde in de gymzaal een toneel voor de opening. Bert Gruntjes schreef een toneelstukje dat geïnspireerd was op een muurschildering in de hal. Daar waren de vier jaargetijden geschilderd en een meisje dat door een open raam keek. De schilder legde de diepere betekenis van de muurschildering uit tijdens de openingsceremonie: 'leerlingen krijgen een betere kijk op het leven door het onderwijs dat zij op de huishoudschool ontvangen'. De leerlingen speelden deze gedachte uit in het toneelstukje.

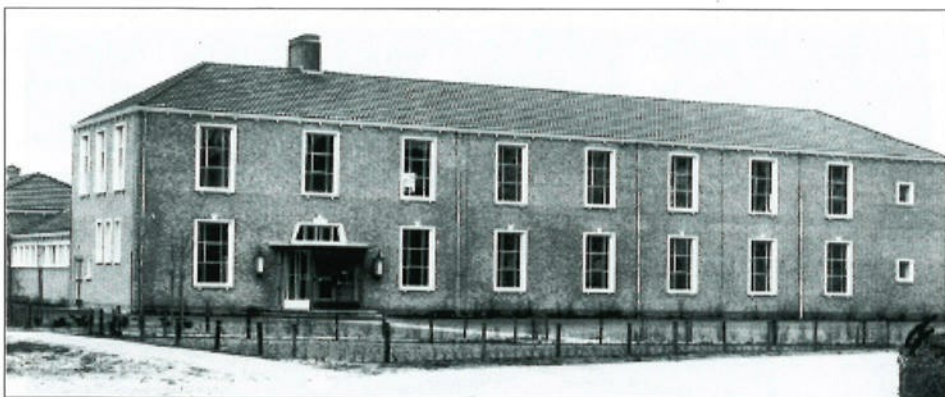
Dinie Koekoek geeft de leiding over aan Vrony van der Tol, februari 1957

Er moest ook een piano komen voor de begeleiding, mevrouw Van der Tol zou spelen. Zij had een piano thuis en die werd naar school gehaald. Juul Miedema uit Deventer vond een pianostemmer. Nadat hij vijf minuten op de piano gespeeld had, kwam hij al terug. "Die piano stem ik niet, dat is een wrak!" Hij zou voor een andere piano zorgen en dit wrak kon naar het veilinghuis wat hem betrof. Een andere piano werd gebracht en gestemd en de school kon de piano voortaan gebruiken door die te huren.

Meneer Wagenaar (ABTB) vond de officiële opening iets voor genodigden en officiële mensen. Leerlingen hoorden daar niet bij! Mevrouw Van der Tol: "Ik was het daar helemaal niet mee eens!" Tenslotte mochten er wel wat leerlingen bij, als men

maargeen last van zou hebben. Dit vertelde ze aan de leerlingen van de dagschool en dat ze er allemaal wel bij mochten zijn als er een oplossing gevonden werd. De oplossing was dat de leerlingen op het toneel in de kleedruimtes zaten en in de opslagruimte van de turntoestellen.

Bij de voorbereidingen hoorde ook het maken van een grote pan huzarensalade. 's Morgens, vlak voor het feest werd de salade op smaak gebracht en mevrouw Van der Tol werd gevraagd of zij even wilde proeven en dat deed ze. Toen werd er geroepen: "Oh, Juffrouw nu kunt u niet ter communie": ze had immers gegeten... Zij heeft meteen dispensatie gevraagd aan kapelaan Olde Rikkert en die gekregen! De kinderen vonden deze gebeurtenis prachtig!

Nieuwbouw (1959) R.K. Huishoudschool Twello, foto L. Gruntjes

De opening van de nieuwe school werd verricht door de inspectrice van het Nijverheidsonderwijs juffrouw Schut. Zij was net aangesteld na het vertrek van juffrouw Van de Bout Dat vond mevrouw Van der Tol jammer, zij hadden samen zoveel gesproken over de nieuwe school. Toen zij zag hoe zenuwachtig juffrouw Schut was, vielen haar eigen zenuwen weg. "Daarna spraken nog verschillende hoogheden."

Als laatste mocht mevrouw Van der Tol zelf spreken. Dat deed ze op een andere manier dan gebruikelijk was. Ze hield een samenspraak met leerlinge Dinie van Overbeek (nu mevrouw Debets). Aan het eind van haar toespraak vertelde mevrouw Van der Tol dat in de zaal 100 genodigden zaten, maar dat er in alle hoeken ook nog 200 leerlingen zaten. En dat zij vond dat die erbij moesten zijn en..... dat men geen last van hen had gehad. Zij kreeg applaus!

Ondertussen hadden enkele leerkrachten en mevrouw en meneer Spaan de lunch klaargezet in de hal voor de genodigden: soep, huzarensalade en broodjes. De leerlingen vertrokken onder luid gejoel naar huis.

Mevrouw Aarnink - van der Tol: "Van de genodigden kan ik me niet veel meer herinneren. Alleen meneer Storm van Schravensande van de verwarming en Jan Matthijsen die de stalen ramen had geleverd en die was getrouwd met Toos Hoogveld, een oud leerkracht van school." Hait en Mem van mevrouw Van der Tol zaten op de voorste rij van de genodigden, naast Oom Acronius (en tante Reinskje). Oom was voorzitter van de ABTB. Ze hadden allen genoten!

"En na die opening?

..... ging alles weer z'n gewone gang!!!"

"Het is een geweldige tijd geweest, waarop ik met plezier terugkijk. Mijn herinneringen aan die periode zijn dan ook bijzonder positief."

Mevrouw Van der Tol werd op 27 december 1962 ontslagen toen zij in het burgerlijk huwelijk trad. Zo gebeurde dat bij katholieke instellingen in die tijd. Zij werd op 28 december weer benoemd, maar in tijdelijke dienst. Tot 1 mei 1963 is ze nog in dienst geweest. Mevrouw Aarnink - van der Tol overleed op 19 november 2015.

Foto's bij dit artikel: album fam. Aarnink

Muntschat van twaalf munten gevonden te Wilp

Sander Hekkers

Van Sander Hekkers uit Voorst, nu 32 jaar, ontvingen wij (op verzoek van de redactie) een beschrijving van een vondst die hij als 9-jarige jongen in Wilp (Wilpse Klei) heeft gedaan. Over deze vondst is nog niet eerder gepubliceerd.

In mijn vrije tijd mag ik graag zoeken met een metaaldetector, zo ook in de nazomer van 1992. Op een warme dag heb ik in Wilp een muntschat gevonden van 12 munten van voor 1473, namelijk elf Halve Meeuwen of Moerken van Arnhem van voor 1473 en een munt van Friesland uit de periode 1496-1500 van Albrecht van Saksen.

De munten zijn ongeveer 13,6 mm en hebben een gewicht van ongeveer 0,20 gram. Ze zijn gemaakt van koper/biljoen. De muntschat is destijds aangemeld bij het Koninklijk Penningkabinet, tegenwoordig het Geld- en Bankmuseum.

Halve Meeuw
(voorbeeld, geen exemplaar van de vondst)

Omschrijving van de munten:

geslagen in:	Stad Arnhem	Friesland
landsheer:		Albrecht van Saksen
datering:	Van voor 1473	1496-1500
tekst kruiszijde:	+ mone nova. Aer	-alb-t'dv-x
tekst muntzijde:	+in noi-dom-in	I'romanor'regis
benaming:	Halve Meeuw	½ plak
beschrijving in:	Van der Chijs VII.5	Meyer pl 5.51

Wij maken het!

ontwerp / printwerk / belettering / websites

Engelenburgstraat 40 Twello
Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Telmerken

Wim Jansen

Boerderijen zijn van oorsprong gebouwd als hallenhuis. Mens en vee woonden in één ruimte. De boerderijen werden gebouwd met gebruikmaking van ankergebinten. In het midden tussen de gebintstijlen ontstond de deel, met aan weerszijden ruimten waar in de winter het vee in potstallen gestald werd, zoals koeien, varkens en paarden. De ruimte boven werd gebruikt voor o.a. hooiopslag en soms werd een stuk gebruikt als nachtverblijf voor kippen.

Tot ver in de 18e eeuw diende de veehouderij hoofdzakelijk voor de productie van stalmest om het land mee te bemesten. Melk diende alleen voor eigen gebruik of het maken van boter die voor langere tijd houdbaar was. Hoofdzakelijk verbouwde men toen rogge, haver, gerst en boekweit, steeds afwisselend. In de loop van de 19e eeuw, door het verkrijgen van kunstmest, zie je de bedrijven aanmerkelijk groeien. Ook zie je vanaf die tijd een scheiding ontstaan tussen het vee en de bewoners. In het midden van de 19e eeuw was graan goud. Om dit goed te kunnen drogen en bewaren werd de T-model boerderij ontwikkeld. De ruimte boven de woning werd niet voor bewoning maar als droogzolder gebruikt. Eerst ontstond veelal het model kruk, d.w.z. het huis werd aan een zijde opgetild en vaak nadien ook de andere zijde. Men had beneden ook meer ruimte nodig voor bewoning omdat het land veelal bewerkt werd met gebruikmaking van dagloners, die van boerderij naar boerderij trokken. Deze bleven in de 'kost' tot de klus geklaard was. Vaak bouwde men een nieuwe woning naast de bestaande. De bestaande boerderij werd daarna veelal gebruikt als stalruimte. Geld hiervoor had men, want soms kon men in een goed jaar bijna het bedrag verdienen wat een nieuwe woning in die tijd kostte.

Ankergebinten

Boerderijen zijn gebouwd met ankerbalkgebinten. Voorbeelden van deze constructievorm bij boerderijen kennen we al uit de late 14e eeuw. Vele boerderijen en schuren zijn tot aan de jaren '40 van de vorige eeuw zo gebouwd.

Ankerbalkgebinten bestaan uit 2 stijlen waartussen op ca. $\frac{3}{4}$ van de hoogte een balk, de ankerbalk wordt bevestigd. De verschillende gebinten worden in de lengterichting van de schuur of boerderij bevestigd met platen die aan elkaar verbonden worden. Alle hoeken tussen de stijlen, balken en platen worden verstevigd met windschoren of spreibalken en korbeelen. Door deze constructie kan alle ruimte zo efficiënt mogelijk gebruikt worden.

In de periode van de 11e eeuw tot einde van de 16e eeuw werd er in Nederland hoofdzakelijk eikenhout gebruikt, zowel voor de ankerbalkgebinten als voor het overige houtwerk.

Na de 16e eeuw was eikenhout steeds minder verkrijgbaar en daarom ging men over op naald-houtsoorten als grenen, dennen, vuren en zelfs iepenhout. Het was meestal afhankelijk van de bomen die rond die te bouwen boerderij stonden of die de boer in zijn bos had staan, welke houtsoort er werd toegepast. Men maakte met een mesje een "ritse" een teken in de boom

Haanhout

Gebintplaat

Spreibalk

Ankerbalk

Spoor

Korbeel

Hildebalk

Gebintstijl

Restauratie van
het achterhuis in
"De Disselenbrink"
in Marle.

en die boom werd dan daarvoor gekapt. Alvorens het hout te gebruiken werd het hout gewaterd in de beek of in een kolk. De bomen werden bij voorkeur in stromend water met de kop stroomopwaarts in het water gelegd, om de zachte cellen uit de stam te spoelen. Na 2 jaar werd het hout behakt, gezaagd en op maat gemaakt. Daarna werd het hout op latten te drogen gelegd tot het "winddroog was", meestal gedurende 3 jaren. In die 3 jaren sterven alle levenscellen af. Door het afsterven trekt hout bijna niet meer.

Had de boer geen hout, dan werd het hout gekocht, dat meestal met vloten naar Nederland vanuit Midden-Europa of Scandinavië aangevoerd werd.

Gebintstijlen werden als volgt gemaakt. Men zocht eerst de geschikte bomen uit en ontdeed het hout van de bast met een trekmes. Omdat aan het hout spint zit, werd de boom op de kop gebruikt voor een gebintstijl, dus met de top naar onderen. Dit werd gedaan omdat bijna alle verbindingen in het midden – bovenzijde van de gebintstijl- worden gemaakt.

Terwolde, vlotmerk 17e eeuw.

's Heerenbroek, telmerken 17e eeuw, schuur thans museum van Jan Pellenboer.

Oene, telmerk 16e eeuw ca. 1525-1550.

Olst, telmerk 15e eeuw ca. 1475-1500.

Zo had je meer body en verzwakte de stijl het minst. De stijlen waren natuurlijk niet even dik en of breed, dus werd de gezaagde kant naar binnen geplaatst, naar elkaar toe. Daarom zie je soms dat de poer die onder de stijl gemaakt werd, naar buiten werd geplaatst met de ronding mee. Nadien werd het onderste deel met een dissel behakt in de vorm die je wilde hebben. Ook werden de andere onderdelen gemaakt, zoals de windschoren, korbelen, spreibalken, de gebintbalk, tussenplaten, bovenplaten, de stekrij, de reppels, etc. Zodra de diverse onderdelen gereed lagen, werden de onderlinge verbindingen afgetekend. Daarna worden de pennen en de liplassen gezaagd en de gaten gehakt. Men paste dan de onderdelen in

elkaar en maakte daarna de gaten waar de toognagels of wiggen nadien werden ingeslagen om het geheel aan elkaar te bevestigen. Omdat ieder onderdeel vaak anders van maat was door het verschil in de grootte van de bomen, merkte men de onderdelen welke bij elkaar hoorden. Dat deed men met telmerken. Telmerken zijn merktekens op hout, steen en of metaal aangebracht, die werden ingekerfd, ingehakt en of geschreven om aan te geven in welke volgorde de constructie opgebouwd moest worden. In de begintijd werden de markeringen meestal in Romeinse cijfers of een soort afgeleide daarvan uitgevoerd, tegenwoordig in de ons bekende Arabische cijfers. In het eikenhout werd in het begin met een 'rits' het merk ingekrast ook wel

ingehakt met een guts en of kleine beitel. Nadien zie je de merktekens meestal ingehakt met een smalle beitel en later zelfs met een brede beitel. Begin 1900 ging men weer over naar kleinere merktekens.

Zodra de gebinten prefab gereed waren, werden de poeren waarop de gebinten komen te staan gemetseld. Men legde het in elkaar gezette laatste gebint gereed vlak op de grond en daarop werd voor een deel het volgende gebint gelegd en zo tot het eerste gebint. In christelijke streken werd dan eerst een gebed of een stukje uit de Bijbel gelezen, alvorens de gebinten rechtop werden gezet. Want het was niet alleen zwaar werk, maar ook gevaarlijk werk. Gebinten zijn groot, lomp en zwaar en werden in die tijd, zonder kraan, maar met enkele katrollen en hulpbalken overeind gezet. Soms schoot een stijl van de voet met alle gevolgen van dien. Nadat het eerste gebint geplaatst was volgde het 2^e en werden deze gebinten onderling gekoppeld en geschoord. Zodra het laatste geplaatst was en alles stond zoals het behoorde, werd er meestal een 'richtersmaol' gegeven als dank dat er geen ongelukken gebeurd waren. Nadien werd de boerderij verder afgebouwd.

Als 14 jarige timmerman maakte ik een keer in Eefde een verlenging mee van een

boerderij met gebinten. Dat bidden vooraf en dat stukje uit de Bijbel... daar snapte ik toen niets van... Een gebint schoof er aan een zijde af op de voet van mijn collega. Hij brak zijn voet.

Telmerken

Bij het zien van ankerbalkgebinten is het eerste wat ik doe, kijken welke houtsoort het is en zoeken naar de telmerken. Vaak kom ik bij boerderijen waar in de gevel een jaartal staat, bijvoorbeeld 1855. Kijk je naar de gebinten, dan ontdek je soms haal- of telmerken uit eerdere perioden, soms wel uit 1500-1625 en of uit verschillende andere eeuwen.

Dan wordt het voor mij altijd spannend en vraag ik mij af: Is het een oude bouwplaats waar men bv. in 1855 een nieuwe muur rondom heeft gemetseld? Zijn het gebinten die van elders komen? Waren er eerst vier gebinten en heeft men de boerderij verlengd in de loop der tijd met bijvoorbeeld nog een of twee stuks? Is het wel hergebruik, wat ook vaak voorkwam. Zijn de sporen of haanhouten gemerkt? Loopt de telling overal door? Loopt de telling ook door op de verschillende platen? Zijn dit herziene telmerken, etc.

Soms wordt verteld dat het een oude boerderij is uit die of die periode en dan

Telmerken 16e eeuw ca. 1575-1600 Pand Veersweg 6, Baak.

Op de eeuwenoude boerderij de Wolfsweerd aan de Wellenbergweg (Voorst) zagen we tijdens een excursie op 24-10-2015 ook de telmerken in de gebinten op de deel. Foto Gerrie Groenewold.

Restauratie in "De Disselenbrink" in Marle.

De foto's in dit artikel zijn -tenzij anders aangegeven- gemaakt door de auteur, Wim Jansen.

Als gebinten konden vertellen

In dit boekje zijn verhalen verzameld op en rond IJsselhoeven. Er is vooral gelet op bouwtechnische kenmerken waar een interessant verhaal achter zit. Alle verhalen zijn opgetekend uit de mond van huidige en vroegere bewoners en uitgesproken door Willemien Hartmans, Wim Jansen, Anton Meijerink, Wim Nugteren en Andries Slingerland.

De eerste druk verscheen in januari 2015.
ISBN /EAN: 978-90-78335-00-9
uitgave Stichting IJsselhoeven
verkoopprijs: € 12,50

blijkt dat de schuur de voorloper was, met nog veel oudere telmerkengebinten. Zo kun je vaak de bouwgeschiedenis van een boerderij aflezen. En de eigenaren? Die vinden dit meestal prachtig, als je aan kunt geven van: uw boerderij stamt uit 1600 en is rond 1700 uitgebreid. Of zoals ik meemaakte: "O, dus dissen is nog völle older dan van den rijken buurman! Das mooi. Zal 't hem is vertellen. Zal hij niet blij mee zijn!" Zo gaat vaak de gehele geschiedenis van de boerderij voor de eigenaar leven.

Bovenstaand artikel is met toestemming overgenomen uit 'De Zwervsteen', kwartaalblad van de Historische Vereniging Steenderen (2012-3).

Wim Jansen is als projectleider van de projectgroep Rood verbonden aan de Stichting IJsselhoeven. Hij geeft, samen met de andere leden van de projectgroep, zoals Willemien Hartmans, advies bij restauratie en onderhoud van historische boerderijen en erven in de IJsselvallei.

Anekdote over het Huis Hunderen

Ed Stol

Bezig in het archief van de gemeente Voorst met een artikel over het Huis Hunderen, werd ik door een collega-vrijwilliger, oud vrijwillig brandweerman van de gemeente Voorst de heer Bernard van 't Erve, geattendeerd op een voorval dat zich op 19 januari 1992 in de kelder van het huis had voorgedaan. Het is de moeite waard om ook de lezer van de Kroniek te laten delen in deze korte historie.

In de nog steeds bestaande kelder van Hunderen is indertijd een grote kluis met stalen deur ingemetseld. In het huis waren een aantal kinderen van gezinnen van SHELL- medewerkers ondergebracht. Mevrouw Runneboom, echtgenote van de eigenaar, had tegen de kinderen gezegd dat ze absoluut niet in de kelder mochten komen om er te spelen omdat er voldoende andere speelruimte was in en om het huis. Toch zijn op 19 januari 1992 enkele kinderen, maar daar zijn het kinderen voor, toch naar de kelder gegaan om daar een beetje rond te kijken. Eén ging de openstaande lege kluis in. Een van de andere kinderen gooide de kluisdeur dicht en David - zo heette de jongen- zat opgesloten.

De gewaarschuwde brandweer, toen nog onder leiding van de heer D. Noorlag, stond aanvankelijk machteloos. Ze hebben wel reddingsuitrusting en ander brandweermateriaal maar geen ander zwaar materieel. Via het bouwbedrijf bedrijf Horstink in Twello werd met spoed een boormachine met lange boren geleend om een gat in de kluismuur te boren en ondertussen werd er in Apeldoorn bij de GGD medische info ingewonnen omtrent de hoeveelheid lucht in de kluis en de overlevingskansen in deze.

De kluisdeur in de kelder van het Huis Hunderen

Toen het gat was geboord werd door de brandweer perslucht naar binnen gespoet. Via een slotenbedrijf werd een gepensioneerde slotenspecialist opgetrommeld en deze kreeg het slot of beter gezegd de sloten open en de jongen was na enige uren (hij zat er van 15.00 tot 19.00 uur) weer 'vrij kind'. Geld had hij er niet gevonden, maar zijn lesje wel geleerd. Eind goed al goed zullen we maar zeggen. De anekdote was bijna verloren gegaan, maar is nu via de Kroniek bewaard gebleven.

Voorst schrijft geschiedenis..... op de grenspaal

Bij onze start van ons jubileumjaar op 17 januari stond er in de hal van het oude gemeentehuis een 'grenspaal' waar bezoekers vragen en opmerkingen konden plaatsen. We hebben er in de afgelopen Kronieken al een aantal van kunnen beantwoorden.

Volgens overlevering (Jan Haverkamp) zou Burgers de eerste fietsen in Teuge hebben gemaakt?

Het schijnt dat de eerste auto in Nederland in Terwolde aan de loswal (vlak bij het dorp) aan land is gebracht. Wie weet dat?

redactie

Ook tijdens onze jubileumviering op 18, 19 en 20 december staat de grenspaal in de expositieruimte waar we onze jubileumactiviteiten houden. Schrijf uw vraag of opmerking op een geeltje en wij doen daar het komend jaar wat mee!!

Mailen

mag ook !!

kroniek@OKVvoorst.nl

Intussen hebben we behoorlijke vorderingen gemaakt bij de beantwoording van twee andere vragen.

Eerste auto in Terwolde?

De informatie dat er in Terwolde al in 1896 auto's hebben rondgereden lijkt niet juist te zijn. We vonden een artikel in de Kampioen, bondsblad van ANWB, uit 1996 waar die suggestie wel wordt gewekt. Maar na

contact met de schrijver van het verhaal, blijkt veel daarvan 'uit de duim te zijn gezogen'.

De foto's bij dat artikel zijn echter, met antieke auto's en figuranten in antieke kledij, wel in de buurt van Terwolde gemaakt. Was u daarbij?

In één van de Kronieken in het volgend jaar maken we van dit item nog een sappig verhaal.

Eerste fiets in Teuge?

Ook de vraag of de eerste fietsen mogelijk in Teuge zijn gemaakt krijgt langzamerhand een antwoord. Onmogelijk is het niet, leden van de familie Burgers blijken een smederij in Teuge te hebben gehad, maar ook in Twello en Voorst.

Het onderzoek is nog niet helemaal afgerond, maar een artikel hierover houdt u van ons tegede.

Boekhandel Oonk

Stationsstraat 4 Twello

T: 0571-27 15 09

E: info@evennaaroonk.nl

Even naar

Oonk!

www.evennaaroonk.nl

HORSTINK
KWALITEITSBOUWERS VAN HUIS UIT!

Waarmee kunnen
wij u van dienst zijn?

De kwaliteitsbouwers
van Horstink maken het!

Luxe woningbouw
Aan- en verbouw
Complete badkamers
Utiliteitsbouw
Restauratie
Onderhoud

J.W. Frisostraat 15
7391 DJ Twello
Tel 0571 - 27 14 83
Fax 0571 - 27 10 36
info@horstink-twello.nl

Bouwend Nederland

www.kwaliteitsbouwers.nl

ontwerp | printwerk | belettering
textiel | websites

Engelenburgstraat 40 Twello
Tel. 0571-280747

www.breinreclame.nl

Medio 2016 gaan wij verhuizen naar:
Koppelstraat 2 Twello

VORDERMAN TUINMEUBELEN 3000 M2 TUINMEUBELSHOW

VORDERMAN TUINMEUBELEN
Wijkseweg 7, 7396 BC Terwolde
(naast de molen) | T 0571-292121
www.vordermantuinmeubelen.nl

De Groot

www.degrootzalen.nl

Avervoordseweg 2 De Vecht • Telefoon: (055) 323 12 61